

SYMPOZIUM BALCANICUM POČTVRTÉ

Jitka Zalabáková

Čtvrtý ročník interdisciplinárního semináře zaměřeného na terénní výzkum na Balkáně se stejně jako v uplynulých letech konal na Katedře antropologie v Plzni. Dne 5. listopadu 2014 sem zavítali badatelé z různých pracovišť, aby představili balkánská témata z rozličných perspektiv. Podobně důležité jako samotné prezentace se ukázaly být následné diskuze mezi účastníky, kteří se setkali při předchozích ročnících, a „nováčky“.

V pořadí první prezentující, Boriana Staneva (FHS UK), se zabývala problematikou „grekomanie“ u Bulharů v Osmanské říši. Tento jev vymezila jako dobrovolné ztotožňování se s jiným etnikem v rámci jedné náboženské skupiny. Účastníci diskutovali nad jejím postulátem existence bulharské, resp. řecké etnicity ve zkoumaném období. Následoval příspěvek Dany Bittnerové a Mirjam Moravcové (obě FHS UK), které reflektovaly *Politické, teoretické a metodologické souvislosti etnologických výzkumů migrantů z Balkánu* za tzv. Robkovy éry. Ač se samy aktivně účastnily těchto výzkumů překvapily mírou kritického odstupu vůči tehdejší výzkumné i publikační praxi. Zároveň podnítky diskuzi nad některými tendencemi v současné vědě.

Druhý blok uvedl dva mladé badatele, Marikétu Slavkovou a Ondřeje Žílu, kteří realizují své terénní výzkumy na území Bosny a Hercegoviny. Slavková (FHS UK) připravila prezentaci s názvem „*Sůl nad zlato: Jídlo, moc a sociální kontrola na příkladu válečné stravy v Bosně a Hercegovině*“. Ukázala, jak se jídlo může stát nástrojem kontroly populace, resp. určitých skupin, v extrémních případech jejich

eliminace (genocidy). Zmínila např. dopady nedostatku soli ve městě Srebrenica. Žíla (FF UK) zproblematizoval vnímání (ne)úspěšného návratu utečenců. Poukázal na nejrůznější faktory ovlivňující udržitelnost návratu a představil vlastní repatriační kategorie, které mohou být vhodnějším nástrojem k uchopení situace tamějších obyvatel.

Třetímu bloku dominovalo téma religiozity. Nejprve se Kateřina Vytejčková (FF UK) zaměřila na specifika tzv. Álevitů, neortodoxních muslimů, kteří se vymykají statistickým kategoriím sunnitů a šíitů. Erudovaný badatel Václav Štěpánek (FF MU) posléze sledoval roli etnofiletismu, tedy (zjednodušeně řečeno) spojení církve s jediným národem, v rámci obrození balkánských národů. Upozornil na nebezpečí vyplývající z přetrvávání etnofiletické praxe v současnosti. Blok byl zakončen příspěvkem Pavla Zemana (FF MU) s názvem *Religiozita českých migrantů v Bulharsku z řad intelligence*. Zeman se soustředil na stav pramenů a jejich vypovídací potenciál o duchovním životě přistěhovalců z římskokatolického prostředí v prostředí pravoslavném v posledních dvou dekadách 19. století.

Novinkou byl čtvrtý blok příspěvků v anglickém jazyce. Organizátorka symposia Gabriela Fatková (FF ZČU) se dlouhodobě věnuje výzkumu bulharských Karakačanů; na tuto skupinu se tentokrát zaměřila z perspektivy vnímání domu Karakačanů a strategie jejich obývání v souvislosti se společensko-politickými změnami (počínaje kolektivizací v 60. letech 20. století). Následovala prezentace Alenky Janko Speizer (Univerza na Primorskem, Koper) o problematice mobility v regionu multikulturní Istrie, přiřazované jednou ke Středomoří, jindy k Balkánu. Jako poslední vystoupila Svetlana Čirković (Srpska akademija nauka i umetnosti, Bělehrad) s příspěvkem zasvěceným antropologickému a lingvistickému výzkumu srbských komunit v rumunské župě Arad.

V rámci symposia se tak v diskuzi setkaly balkanisticky orientované badatelské centrum

z Plzně s výzkumníky z Masarykovy univerzity v Brně a Karlovy univerzity v Praze. K poměrně ustálené účastnické skupině se letos přidali prezentující z FHS UK a dvou zahraničních institucí. Kvůli nemoci Miroslava Kouby tentokrát nebyla zastoupena Univerzita v Pardubicích, jež je dalším významným balkanistickým pracovištěm. Setkání se vzhledem k snížené účasti studentů v publiku, kterou lze připsat na vrub množství přednášek, seminářů i mimouniverzitních aktivit, stává komornějším. V průběhu všech ročníků již bylo představeno úctyhodné množství regionálních problematik (Bulharsko, Rumunsko, Bosna a Hercegovina, Turecko, Slovinsko, Srbsko, Makedonie, Albánie). Symposium opět vyjevilo, že badatelé nacházejí na Balkánu stále nové podněty ke zkoumání, a že jejich výzkumy mnohdy přináší obecnější poznatky o sociálním světě, které přesahují balkánský region. ■

Setkání se vždy odehrává v přátelské atmosféře. V pozadí vítá účastníky vedoucí pořadající Katedry antropologie v Plzni, Petr Lozoviuk.

